

Голас Радзімы

лютага 1979 г.
№ 8 (1578)

ГАЗЕТА БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВЯЗЯХ З СУАЙЧЫННІКАМІ ЗА РУБЯЖОМ
(БЕЛАРУСКАЕ ТАВАРЫСТВА «РАДЗІМА»)

Год выдання 24-ы
Цана 4 кап.

Парк у Залессі, на радзіме кампазітара Міхала Агінскага. [Карэспандэнцыю пра Залессе чытайце на 8-й стар.].

Фота С. КРЫЦКАГА.

ПРАДСТАУНІК НАРОДА У САВЕЦКІМ ПАРЛАМЕНЦЕ

[«Абавязак служыць людзям»]

стар. 2—3

Саветскі Саюз выканае абавязацельствы, узятыя на сябе па Дагавору аб дружбе і супрацоўніцтве паміж СССР і СРВ.

[«Заявление Советского правительства»]
стар. 4

ПАЭТ Анатоль ВЯРЦІНСКІ: «АДЧУВАЮ АДКАЗНАСЦЬ ЗА БУДУЧАЕ ДЗЯЦЕЙ»

[«Люблю зямлю, дзе ёсць
дзіцячая казка...»]

стар. 7

ДВА СВЕТЫ — ДЗВЕ АРМІІ

стракатым калейдаскопе дзей сучаснага міжнароднага цця раз-пораз сустракаюцца ітычныя падзеі, да якіх нерэднае дачыненне маюць ліі тых або іншых дзяржаў. адных выпадках ваенныя дтрымліваюць сілы прагрэсу, акратыі, адстойваюць рэзавыйны заваёвы народа, уных — выступаюць апорай акыйных рэжымаў, прылаядушэння свабоды, захоучужых зямель.

Прама процілеглая сацыяльроля ўзброеных сіл розныхржаў не ёсць проста вычыёй-небудзь волі, «выканаагадаў камендавання», аб гэтым любяць гаварыцьсжуазныя дзеячы, апраўякіючы выкарыстанне сваіх аріу антынародных мэтах. ртнасць справы крыецца ўехычынах больш глыбокага хаааатару.

Сёння ў свеце налічваецца алькі дзесяткаў армій, якіядастаўляюць рэальную баяо сілу. Між імі лёгка выяўоцца адрозненні як у арганійнай структуры, сістэме кініцтва, так і ў нацыянальным абліччы, традыцыях,эшце, у форме адзэння,нак заўсёды ёсць агульнае,дазваляе беспамылковаокаваць аб сацыяльнай роліікрэтных узброеных сіл уаці дадзенага грамадства. Утарка ідзе аб класавай прыдзе арміі, аб характары граадскага і дзяржаўнага ладу,нарадзіў яе. Карыстаючысяым крытэрыем, мы адрозніім тры сацыяльныя тыпы арі, характэрныя для сучаснайхі. Гэта перш за ўсё армііяцыялістычных і арміі капітаычных дзяржаў. Свае асабасці ўласцівы таксама армімаладых краін, якія сталі наях развіцця.

Логіка грамадскага развіццяая, што армія заўсёды ствааца пэўнымі сацыяльныміамі. Яе нельга імправізаваць,удаваць па якой-небудзьме, не абумоўлена існуючым ладам, інтарсамі пануючым у ім класаў. Якое грамада, такая і армія.

Сёння, калі ў свеце нарастаеутнасць рэвалюцыйнага праагу, асабліва крывадушна гудь пастулаты буржуазнайаалогіі аб тым, што арміяіерыялістычнай дзяржавыіа-за палітыкай, што нібытаіаа з'ўляецца толькі «слугойіаі». У апошнія гады імпеялістычная ваеншчына ўсё

больш актыўна ўключаецца ўдзейнасць самых рэакцыйныхпалітычных колаў галоўныхкраін капіталу. Амерыканскі палітычны дзеяч У. Фулбрайт,напрыклад, пісаў: «Ствараеццаўражанне, што мы ў Амерыцыяўна прывыклі да вайны. Напрацягу вось ужо многіх годмы або ваюем, або, не марудзячы, гатовы пачаць вайну ўлюбым раёне свету. Вайна іваенныя сталі неад'емнай часткай нашага быту, а насілле —самым важным прадуктам унашай краіне».

Армія займае вядучае месцаў сістэме насілля буржуазнага ладу ва ўнутранай палітыцы. Статуты і настаўленні ўзброеных сіл імперыялістычных дзяржаў адкрыта прадпісваюць задачы распраў над «унутранымі ворагам», гэта значыць надуласным народам. Падобныяакцыі буржуазных армій шырока вядомы. З другога боку,створаная імперыялістамі ваенная арганізацыя выступае адным з рашаючых сродкаў ажыццяўлення знешняй палітыкі. Амерыканскія войскі толькі за апошнія трыццаць годудзельнічалі ў дзесятках ваенных авантур, узброеных правакацый, актыўна дапамагаючырэакцыйным сілам душыць нацыянальна-вызваленчыя рухі ўАзіі, Афрыцы, Лацінскай Амерыцы. І сёння рэакцыйныя колы ЗША і НАТО, тыя, хто хацеў бы вярнуць свет да часоў«халоднай вайны», спадзяюццаперш за ўсё на сілу зброі.

Аналіз сацыяльнай ролі лубой арміі, яе функцый даеключ да разумення класавай прыроды ваеннай арганізацыітой ці іншай дзяржавы, яе прызначэння. У гэтым плане не вытрымліваюць ніякай крытыкіспробы буржуазных палітычных дзеячаў і сацыёлагаў сказіць ролю Савецкіх Узброеных Сіл, даказаць надуманыя сцверджанні, што яны быццам нясуцьпагрозу іншым краінам, народам.

Узброеныя Сілы СССР з'ўляюцца зброяй сацыялістычнай дзяржавы, палітыка міру якой вынікае з самой яе сацыяльнаэканамічнай прыроды. «Раззбраенне ёсць ідэал сацыялізму», — пісаў У. І. Ленін. Уся знешнепалітычная дзейнасць Савецкага Саюза пасля Кастрычніка была накіравана на правадзенне палітыкі мірнага суіснавання з капіталістычнымі краінамі і вырашэнне праблемы раззбраення. Прытрымлі-

ваючыся гэтага, Савецкая Армія больш як за 60-гадовую гісторыю першай не ўзімала свой меч супраць іншых краін, не праводзіла агрэсіўных актаў.

Аперыруючы знешне падобнымі ваенна-тэхнічнымі характарыстыкамі армій сацыялістычных і капіталістычных дзяржаў, буржуазныя сацыёлагі прымяняюць метады іх «атажасмлівання» і на такой хісткай аснове робяць вывады аб тым, што сацыялістычнай арміі ў аднолькавай ступені ўласцівы тыя ж якасці, што і капіталістычнай, у тым ліку і агрэсіўнасць. Тэхналогія падобных «доказаў» вельмі простая. Усё звычайна зводзіцца да падліку колькасці дывізіяў, танкаў, самалётаў, караблёў. Што ж датычыць сацыяльна-палітычнай прыроды ўзброеных сіл, гістарычных фактаў, якія раскрываюць іх сапраўднае прызначэнне, то пра гэтыя паказчыкі не гаворыцца.

Самі ж па сабе тэхніка і зброя, іх колькасць і якасць не могуць даць сапраўднае ўяўленне аб прызначэнні арміі. Сёння ўсе сумленныя людзі ў свеце бачаць, што адны і тыя ж сродкі ўзброенай барацьбы ў розных руках служаць розным мэтам. Так, ракетна-ядзерная зброя арміі ЗША нясе рэальную пагрозу міру, чалавечтву. У руках арміі сацыялістычнай дзяржавы такая зброя служаць абароне перадавога грамадскага ладу, выступае тым магутным сродкам абароны, з якім вымушаны лічыцца аматары ваенных авантур.

З пункту гледжання ўнутраных умоў Савецкі Саюз увагуле не мае патрэбы ў арміі, таму што яго сацыяльная структура такая, што ў ёй няма антаганістычных класаў, і таму няма каго падаўляць. Савецкія Узброеныя Сілы выконваюць адзіную функцыю — абараняюць мірную працу будаўнікоў сацыялізму і камунізму ад магчымай агрэсіі звонку. Разам з тым «...мы гатовы да самых радыкальных крокаў, што вядуць да раззбраення», — адзначыў Л. Брэжнеў. — Але на ўсіх этапах барацьбы за дасягненне гэтай мэты павінен захоўвацца прыныч роўнай бяспекі бакоў».

Аляксандр СКРЫЛЬНІК,
капітан I ранга, кандыдат
філасофскіх навук.
АДН.

Мантажніца Галіна ЧУГАН — адна з лепшых маладых работніц
Брэсцкага электралямпавага завода.
Фота Э. КАБЯКА.

МАГІСТРАЛЯМІ НОВАГА ЖЫЦЦЯ

У Мінскай вобласці адбыўся рэспубліканскі семінар па сельскай гаспадарцы на тэму: «Вырашэнне сацыяльных пытанняў у вёсцы і паскоранае развіццё сельскагаспадарчай вытворчасці ва ўмовах пераводу яе на прамысловую аснову». Удзельнікі семінара пабывалі ў гаспадарках Пухавіцкага, Любанскага, Слуцкага, Салігорскага, Стаўбцоўскага, Нясвіжскага і Мінскага раёнаў, дзе пазнаёмліліся з практыкай вырашэння сацыяльна-эканамічных праблем развіцця вёскі ў святле патрабаванняў XXV з'езда партыі.

ЭЛЕКТРАЭНЕРГІЯ ДЛЯ ВЁСКИ

Цэнтральны Камітэт КПСС і Савет Міністраў СССР прынялі пастанову «Аб мерах па далейшаму развіццю электрыфікацыі сельскай гаспадаркі». Намячаецца забяспечыць у 1979—1985 гадах далейшае ўкараненне электраэнергіі ў сельскагаспадарчую вытворчасць для комплекснай механізацыі і аўтаматызацыі вытворчых працэсаў у жывёлагадоўлі і земляробстве, а таксама ў сферу культурна-бытавога абслугоўвання сельскага насельніцтва.

Пры гэтым маецца на ўвазе давесці ў 1985 годзе аб'ём выкарыстання электраэнергіі ў сельскай гаспадарцы да 180—190 мільярдаў кілават-гадзін, павялічыць электраўзброенасць працы ў сельскагаспадарчай вытворчасці ў 1,6—1,8 раза і выкарыстанне электраэнергіі на камунальна-бытавыя патрэбы на аднаго сельскага жыхара ў 1,8—2 разы, ажыццяўляць паступовы пераход ад аўтаматызацыі асобных вытворчых працэсаў і апераций да поўнай аўтаматызацыі цэхаў і сельскагаспадарчых прадпрыемстваў.

НА ДАПАМОГУ КРЫНІЦАМ

Здадзена ў эксплуатацыю першая чарга магутнай фільтравальнай станцыі ў раёне Ранаўскай шашы пад Мінскам. Яна пачала дастаўляць у горад пітную ваду з Вілейска-Мінскай воднай сістэмы.

— Мінск — адзін з нямногіх буйных гарадоў краіны, якія атрымлівалі да гэтага часу стэрыйна чыстую і смачную ваду толькі з артэзіянскіх свідравін — расказвае генеральны дырэктар вытворчага аб'яднання Мінскаводаканал В. Шакун. — Але бурны рост насельніцтва, павелічэнне колькасці прадпрыемстваў патрабуюць усё больш вады. Толькі за апошнія гады спажыванне яе ў горадзе павялічылася больш як у 10 разоў. Запасы жа, на жаль, — абмежаваныя. Ды і сабекошт кожнага здабытага кубаметра з часам узрастае: новыя свідравіны даводзіцца бурчыць усё далей ад горада.

Гэтым і абумоўлена неабходнасць будаўніцтва гаспадарча-пітнага водазабору са станцыяй фільтрацыі магутнасцю 220 тысяч кубаметраў у суткі. Тут прадугледжана дасканалая механічная і біялагічная апрацоўка вады, абагачэнне яе мікраэлементамі, аэонам. Па чысціні і смакавых якасцях яна не ўступае артэзіянскай.

Увод у дзеянне станцыі значна палепшыць водазабеспячэнне горада. Яна будзе дастаўляць з адкрытай крыніцы больш трэці агульнай колькасці спажываемай тут вады, зберажэ асабліва каштоўныя яе падземныя запасы. Гэтай жа мэце служаць пераход большасці прамысловых прадпрыемстваў на абаротнае водазабеспячэнне, будаўніцтва для іх тэхнічных водаправадаў, якое інтэнсіўна вядзецца з прыходам у Мінск ракі Віліі.

яцэвых улад сіл не хапае. — А ў вас улады больш? — Я сказала б — дэпутатаўтарытэту. Не палічыце словы нясіпільмі. Я растлумачу, у чым тут справа. Ад мяне, як прадстаўніка народа, не так проста адмацца, скажам, работнікам арганізацыі рэспубліканска-ведамства, бо адказнасць ты прыдзецца несці не педаной асабіста, а перад баршчыкамі, інтарсы якіх прадстаўляю. А іх — 300 тысяч чалавек. Ды і не ўсяпытанне можна выраіць на месцы. Звычайна веоць: без патрэбы да дэпуа не звяртаюцца, а каліавай давалася заняццаправа, то яна вартая самайнай увагі.

Калі ласка, прыклад. Пог з нашым калгасам на земі, асвоеных у Налібоцкай ічы, будзеца саўгас«двор». Ствараецца ўсё на гоасамі месцы, будаваць трэбаат. Праблем нямала: саўдалёка ад чыгункі, аддпрыемстваў будаўнічайустрыі, нават ад райцэнт-Карацей, калі ў дырэктасаўгаса накіплася столькітаніяў, што ў раённых ордах вырашыць іх аказалася магчыма, ён прыйшоў да

мяне. Зразумець яго і разабрацца ў сутнасці справы мне было не цяжка, бо вясковасе жыццё ведаю, як сваё. Прапановы і меркаванні як дапамагчы саўгасу я накіравала ў Савет Міністраў рэспублікі. Дарэчы, толькі ўчора вярнулася з Масквы, дзе давалася вырашаць некаторыя пытанні далейшай спецыялізацыі сельскай гаспадаркі раёна. А заўтра еду ў Гродна.

— Дык вы ўвесь час у раз'ездах?

— Не, гэта так супала. У Маскве я звычайна бываю толькі на сесіях Вярхоўнага Савета СССР, якіх за чатыры з палавінай гады адбылося 12. Маё ж сталае рабочае месца — на калгасным жывёлагадоўчым комплексе ў Скрышаве, дзе я працую дзесяць гадоў. Тут стаіць на адкорме шэсць тысяч свіней, з іх 800 — у маёй групе. Так што мяняць рабочую вопратку на святочную даводзіцца не так ужо і часта.

— Усім вядома, што людзі жывуць не толькі работай, у кожнага шмат асабістых турбот. З якімі да вас звяртаюцца выбаршчыкі?

— Асабістых пытанняў, як я ўжо сказала, бывае шмат, а

чаму звяртаюцца да мяне, калі ёсць савецкія ўстановы, — растлумачу. Часам работнікі, напрыклад, арганізацыі сацыяльнага забеспячэння, гандлю, па размеркаванню жылля і іншых улічваюць не ўсе акалічнасці. Фармальна яны маюць рацыю, закон не парушаюць, а чалавек застаецца незадаволены. Ну хто ж тут дапаможа, як не дэпутат! Я рада, што выконваю такія абавязкі — служу людзям. Сям'і са шклявазда «Нёман» Лідскага раёна дапамагла палепшыць жыллёвыя ўмовы, інваліду вайны з нашай вёскі Пятру Гушчы — набыць асабісты транспарт, удаве былога рэвалюцыянера-падпольшчыка, які страціў здароўе ў турме, — павысіць размерпенсіі, многім — набыць дахавы матэрыял. Давялося мне аднойчы весці перапіску з міністрам аховы здароўя, каб уладкаваць на лячэнне ў самую аўтарытэтную медыцынскую ўстанову ў краіне хлопчыка, у якога было цяжкае захворванне сэрца. Заўтра ў Гродна трэба зайсці да адной дзяўчыны, але ... справа далікатная.

— Вы не хацелі б расказаць?

— Не, чаму ж? Толькі не

трэба называць яе прозвішча... Ёй 23 гады. Стройна, прыгожая, закончыла тэхнікум, працуе па спецыяльнасці. Жыве ў інтэрнаце. Але ў яе няма адной рукі. Носіць пратэз. Да сябровак у інтэрнат прыходзяць хлопцы, заўважаюць яе калецтва. Дзяўчына, вядома, саромеецца.

— Сапраўды, патрэбен такт... Але чым жа вы дапамажаце?

— Дзяўчыне было б лягчэй, калі б яна мела асобную кватэру.

— І вы ўпэўнены, што зможаце што-небудзь зрабіць?

— Паспрабую...

— З нашай гутаркі, Аляксандра Лявончыёўна, бачна, што ў вас, дэпутата савецкага парламента, вялікія правы і шырокае кола абавязкаў як у сваёй выбарчай акрузе, так і па-за яе межамі. А ці даводзілася вам бываць у іншых краінах?

— Так, адзін раз. У Нарвегіі. Гэта быў візіт у адказ савецкай парламенцкай дэлегацыі па запрашэнню нарвежскага сторцінга. Са мной ездзілі дзіцячы ўрач з Масквы, партыйны работнік з Украіны, майстар буравых работ з Азербайджана, а ўзна-

чалыяў дэлегацыю старшыня Савета Нацыянальнасцей Вярхоўнага Савета СССР Віталій Рубэн.

— Вышы самыя моцныя ўражання...

— Я пераканалася, што працоўныя людзі ўсюды хочучь жыць шчасліва, мірна, дружна. Думка гэтая прыйшла да мяне, калі мы выходзілі з будынка сторцінга і я ўбачыла шчырыя радасныя ўсмешкі на тварох тысяч жыхароў нарвежскай сталіцы, якія віталі нас, прадстаўнікоў Краіны Саветаў. І, як я заўважыла, сталіліся да нас з цікавасцю.

— Але ж былі, магчыма, і іншыя сустрэчы...

— Былі, але яны не рабілі «надвор'я». Мне, напрыклад, не паверылі, што я сапраўды працую ў калгасе, даглядаю свіней. Давялося даказаць... А яшчэ я зведала і такое пацудзі: хоцацца дадому! Хоць паездка наша была не працягла і ўвогуле прыемная, мяне вельмі хутка нястрымна пацягнула на радзіму — у сваю вёску, да сваіх людзей, да звычайнага занятку. І, вядома, да сваіх грамадскіх абавязкаў.

Гутарку вёў
М. ВАСІЛЕЎСКИ.

ЗАЯВЛЕНИЕ СОВЕТСКОГО ПРАВИТЕЛЬСТВА

17 февраля вооруженные силы Китая вторглись на территорию Социалистической Республики Вьетнам.

Агрессия Пекина против социалистического Вьетнама является прямым результатом политики шантажа и давления, которую китайские власти проводили в течение ряда лет в отношении Юго-Восточной Азии вообще и в отношении Вьетнама в особенности. Пекинские лидеры открыто заявляют, что хотят «наказать» Вьетнам, который проводит самостоятельную политику и не только отказался содействовать китайской экспансии в Юго-Восточной Азии, но и стал серьезным препятствием осуществлению гегемонистских замыслов Пекина.

Китайская верхушка не желает примириться с тем, что народ Кампучии сбросил кровавый палаческий режим Пол Пота и восстановил дружественные отношения с соседним Вьетнамом. Использовать это как повод для агрессии — путь, который, как показывает история, приводит

агрессора к бесславному, позорному концу.

Нападение Китая на Вьетнам лишний раз свидетельствует, насколько безответственно относятся в Пекине к судьбам мира, с какой преступной легкостью китайское руководство пускает в ход оружие.

Вторжение китайских войск во Вьетнам, который лишь недавно отразил внешнюю агрессию, не может оставить равнодушными ни одного честного человека в мире, ни одно суверенное государство. Эти агрессивные действия, идущие вразрез с принципами ООН, грубо нарушающие международное право, разлагают перед всем миром подлинную сущность гегемонистской политики Пекина в Юго-Восточной Азии. Любое попустительство такой политике — это попустительство насилию и диктату, попустительство попыткам китайского руководства свергнуть мир в войну. Нападение на СРВ показало также, чего стоят разглагольствования китайских руководителей о защите

интересов малых и средних государств, «заступником» которых пытаются выдавать себя Пекин.

Героический вьетнамский народ, ставший жертвой новой агрессии, способен постоять за себя и на этот раз, тем более, что у него надежные друзья. Советский Союз выполнит обязательство, взятое на себя по Договору о дружбе и сотрудничестве между СССР и СРВ.

Тем, кто определяет политику в Пекине, следует остановиться, пока не поздно. Китайскому народу, как и другим народам, нужен мир, а не война. Ответственность за последствия продолжения Пекинском агрессии в отношении Социалистической Республики Вьетнам полностью ляжет на нынешнее руководство Китая.

Советский Союз решительно требует прекращения агрессии и немедленного вывода китайских войск с территории Социалистической Республики Вьетнам.

Руки прочь от социалистического Вьетнама!

пшущь землякі

ПАДАРУНАК З РАДЗІМЫ

Днямі я атрымаў пасылку з Савецкага Саюза. Прышоў дамоў, адкрыў яе і падзяліўся радасцю з жонкай: «Вось падарунак ад нашых сяброў з Мінска. Новыя календары і «Атлас аўтамабільных дарог СССР».

Стаў я разглядаць атлас і нібы зноў апынуўся там, на родных прасторах нашай неабсяжнай Радзімы. Чытаў на картах назвы гарадоў і ў думках уяўляў, што я хаджу па знаёмых вуліцах. Нам з жонкай пашчасціла: мы чатыры разы пабывалі ў Савецкім Саюзе, наведвалі шмат гарадоў. І цяпер марым яшчэ хоць бы раз паехаць туды, але не ўпэўнены, ці ўдасца. Узрост напамінае аб сабе, ды і кішэнь пустая.

Летась я зрабіў некалькі фотаздымкаў на вакзале ў Брэсце. Мы з жонкай часта глядзім на гэтыя здымкі і ўспамінаем сваю апошнюю паездку. Колькі людзей прыйшло нас праводзіць! Усе яны нашы добрыя сябры. А цяпер усё ўспывае ў памяці як сон — і родныя сцяжыны-

кі, і незабыўныя сустрэчы з сябрамі ў Мінску.

Я ўважліва чытаю «Голас Радзімы» і кожны раз, праглядаючы свежы нумар, бачу, што Краіна Саветаў няспынна крочыць наперад.

А што ж адбываецца ў заходнім свеце? З новага года бохан хлеба каштуе 55 цэнтаў. Чаму? Магчыма, хлеб стаў лепшай якасці, смачнейшы? Не, ён застаўся ранейшым, толькі цана ўзрасла. Вось табе і багатая на пшаніцу Канада. І не падумайце, што павышэнне цэн на хлеб паліпшае становішча фермераў. Зусім не. Выйграюць толькі буйныя гандляры. Мімаволі напрашваецца пытанне: ці будзе калі-небудзь канец такой «свабодзе», калі дужы нішчыць слабага, абяцанняваюцца грошы, растуць беспрацоўе і злачынасць? Такая ж сітуацыя і ў Злучаных Штатах. Таму становіцца проста смешна, што пры такім становішчы спраў унутры сваёй краіны прэзідэнт Картэр усё яшчэ спрабуе дыктаваць сваю волю іншым. На шчасце, гэта не значыць, што ў Амерыцы няма разумных і цвярозых людзей, у тым ліку і сярод сенатараў і кангрэсменаў. Такія людзі разумеюць, што, робячы бомбы, жывіць не палешыш.

Толькі мір, узаемаразуменне і тавараабмен паміж рознымі краінамі могуць прынесці людзям дабрабыт. Да гэтага і імкнецца Савецкі Саюз. Будзем спадзявацца, што розум пераможа.

Штодзённа я слухаю па радыё тутэйшыя навіны. Яны зусім несучасныя. У апошнія гады Злучаныя Штаты і Канада — краіны, на якія ў час вайны не ўпала ні адна бомба, зведваюць усё большыя эканамічныя цяжкасці. Пакуль яшчэ ніводзін эканаміст не ўказаў выйсця з гэтай сітуацыі, а між тым, крызіс паглыбляецца.

Адначасова я ўважліва сачу за ўсім, што адбываецца далёка за акіянам — на маёй Радзіме. Там усюды ідзе будаўніцтва, узводзяцца такія гіганты, як КаМАЗ і БАМ. Людзі працуюць і жывуць без інфляцыі, без дэпрэсій, без чэргаў ля біржы працы. Там з кожным годам жывіць становіцца лепшым. Мы з жонкай бачылі гэта сваімі вачыма.

Вось на якія разважання навёў мяне гэты невялікі падарунак з Радзімы. І яшчэ: вельмі прыемна адчуваць, што ёсць добрыя сябры, якія не забываюць цябе.

А. І. ГРЫЦУКІ.
Канада.

Што? * Як? * Чаму?

Спрадвеку было так, што прафесіянал, высокакваліфікаваны работнік вучыў работніка маладога, яшчэ нявольна і няёмкага. Працэс гэты адбываўся стыхійна, і таму спецыяліст дзяліўся прафесійнымі сакрэтамі з вучнямі, другі хаваў іх. Гэтыя і іншыя складанасці ў падрыхтоўцы працоўнай моладзі пераадолены ў нашым грамадстве, што на прадпрыемствах краіны шырока ўкараніўся

НАСТАЎНІЦТВА

Нарадзіўся гэты рух, можна сказаць, разам з Савецкай жывіцай, з новым укладам жыцця. У першыя гады Саветскай улады асноўная маса маладых рабочых вучылася непасрэдна на рабочых месцах. Старэйшыя перадавалі ім свой жыццёвы вопыт, прывіталі працоўныя традыцыі.

Роля прафесійнага навучання асабліва ўзрасла ў гады вайны. Калі праца падлеткаў на прадпрыемствах стала жыццёва неабходнасцю. Яны замянілі франтавага братаў і бацькоў, сталі за станкі і варштаты. Побач з імі сяды знаходзіўся вопытны рабочы. Уся краіна, напрыклад, дала тады імя токара Уралмашзавода Паўла Спехова. З гэтых перадаваў звыш ста маладых станочнікаў сяды час ён падрыхтаваў звыш ста маладых станочнікаў, якіх перадавыя рабочыя сталі яго паслядоўнікамі. Так джалася настаўніцтва.

Што ж уяўляе гэты рух сёння? У чым яго сутнасць?

Перш за ўсё настаўніцтва накіравана на дапамогу маладому чалавеку, які толькі ўступае ў самастойнае жыццё. Гэта не проста важны рубж, і таму ў народзе нездарма гавораць, што першы раз, калі ён з'явіўся на свет, і другі — калі пачынае працаваць. Значыць, самага першага ў жыцці, раскрывае свае здольнасці, прывучае да працы — задача, прама скажам, для маладога рабочага не лёгкая. Не ўсё тут залежыць і ад яго самога. Вось у гэтым дапамому юнаку ці дзяўчыне і прыходзіць настаўнік — чалавек чысты і добразычлівы.

Хто ж ён, настаўнік? Перш за ўсё гэта той, хто добра ведае сваю справу, мае высокую педагогіку, які ўмее дапамагчы навучку, перадае яму свой жыццёвы вопыт і прафесійныя веды, знаёміць яго з вытворчасцю і традыцыямі свайго калектыву; той, хто здолее знайсці шлях да маладога рабочага і ўмее падбадзёрчыць яго ў хвіліны неспадзедаць мудрую жыццёвую параду. Настаўнік павінен быць чалавекам саваёй спецыяльнасці, быць узорам у працы і ў жыцці. Ён прывітае маладому рабочаму камуністычныя адносіны да працы, пачуццё адказнасці за даручаную справу, дапаможа авалодаць прафесіяй і атрымае вытворчы разрад. Работнік майстрам настаўнік дапамагае навучку арганізаваць працу месца, кантралюе яго работу, дапамагае выканаць тое, што ён вытворчае заданне. У гэтым і заключаецца асноўная сутнасць абавязкаў настаўніка.

Вядома, яму і самому трэба вучыцца. Таму на прадпрыемствах, у цэхах ствараюцца саветы настаўнікаў. Колькасць членаў саветаў залежыць ад колькасці маладых рабочых і ад становішча настаўніка на кожным канкрэтным прадпрыемстве. Саветы чальвае старшыня, у яго ёсць намеснік і 7—10 членаў. Як правіла, у састаў гэтага органа выбіраюцца прадстаўнікі адміністрацыі, вытворчыя майстры, інспектары па кадрах. Тут вырашаюцца ўсе пытанні выхаваўчага характару.

Які час патрэбен навучку, каб авалодаць сваёй прафесіяй? Безумоўна, гэта залежыць ад канкрэтных умоў таго ці іншага калектыву, ад вышэйшай прафесіі і здольнасцей маладога рабочага. Для аднаго тэрмін можа скласці год, для іншых — два ці тры.

Настаўніцтва стала справай дзяржаўнай важнасці, яно выйшла за рамкі вытворчых калектываў. Ёсць нямецкія маладыя кладаў, калі перадавікі вытворчасці бяруць шэфства над маладымі агульнаадукацыйнымі школамі, прафесійна-тэхнічнымі чылішчамі, дзіцячымі клубамі пры домкіраўніцтвах і іншых арганізацыях.

Шырока практыкуецца калектывнае настаўніцтва ў выглядзе брыгад, змен, вытворчых установаў над маладымі чалавекамі цэлай групай юнакоў і дзяўчат, скажам, з вучэбнай установай. Выкарыстоўваюцца ўсе магчымасці, каб яны глыбей атрымалі працоўную рамантыку, прыкмецілі ў старэйшых рабочых шчырае жыццё, убачылі прыклад для пераймання.

Жыхарам Мінска, гасцям з іншых гарадоў і з-за мяжы добра вядомы прыгожы будынак са шклянымі сценамі на беразе Свіслачы. Гэты будынак — павільён Выстаўкі дасягненняў народнай гаспадаркі. Знаёмчыся з яе экспазіцыяй, можна даведацца аб усіх найбольш і самых новых дасягненнях нашай рэспублікі. З фотакарэспандэнта А. СКАГА зроблены на БССР.

Correspondent: Byelorussia is a place tourists from abroad show much interest in. What are the highlights of Byelorussia's history in Soviet times?

Poznyak: Under the Communist Party's leadership the Byelorussian people have made impressive progress in the six Soviet decades. The starting point was the Great October Socialist Revolution of 1917, which freed the Byelorussians from social and national oppression and opened up a broad road to socialist statehood, higher living standards and cultural advancement. Byelorussia was a poverty-stricken region. Today it is a republic with highly developed industries, large-scale socialist agriculture and advanced science, technology and culture.

In Byelorussia, as everywhere else in the Soviet Union, the state concerns itself with the citizen's wellbeing from the very first day of his life. Citizens enjoy broad rights and opportunities that are the basis of a happy life. These include: the right to choose one's occupation, free education and medical care, annual paid holidays, the provision of holiday and health resort accommodation vouchers free of charge or at reduced cost, and material security in old age and

with the title of Hero-Fortress. Every visitor to Brest makes it a point to see the memorial complex in honour of the Soviet fighting men who died while defending their country's freedom and independence.

Correspondent: One of the Soviet motor itineraries popular among foreign tourists begins at Brest. What kind of services does Intourist provide for such tourists?

Poznyak: A 600-kilometre stretch of the big tourist itinerary that starts at Brest passes through Byelorussia. This section of the road is beautiful: it runs through birch and pine groves, past sun-flooded glades and meadows, through villages and the fields of collective farms.

We strive to cater for all the needs of motorists. There are petrol filling and car service stations along the roads. Cafes and restaurants in picturesque spots feature the Byelorussian cuisine. The Minsky Motel and Campsite, on the roadside 18 kilometres from Minsk, is a good place to stop for a rest. Here there are bungalows and tents, shops, kiosks, cooking facilities, a restaurant and a shop where camping equipment can be hired. All this in a forest that abounds in mushrooms, berries and flowers.

BYELORUSSIA: Courage and Hospitality

Our correspondent Martha Derzhavina interviewed VADIM POZNYAK, Chief of the Foreign Tourism Administration for the Byelorussian Council of Ministers.

in the event of illness.

In a speech in Minsk last summer at the ceremony when the Order of Lenin and the Gold Star Medal were presented to that Hero-City, Leonid Brezhnev, General Secretary of the Central Committee of the CPSU, Chairman of the Presidium of the USSR Supreme Soviet, noted: «The achievements of Soviet Byelorussia, including its capital, are a living embodiment of Lenin's nationalities policy, an expression of the creative power of the people's spiritual forces emancipated by socialism».

Correspondent: How does Intourist give visitors a picture of the Byelorussian people's achievements and the republic's places of interest?

Poznyak: First of all, we show them our capital, the Hero-City of Minsk. It would be hard to find another instance of such a rapid rebirth of a city that was destroyed by the nazis during the Great Patriotic War of 1941-1945. The last gunshot of the tragic period of occupation rang out in Minsk on July 3, 1944. All that then remained of the city was its name. Soon a new city, with attractive modern buildings, broad streets and spacious squares, arose. Not even the most titanic efforts by the Byelorussian people could have rebuilt Minsk and our other cities in such a short time if they had not received such generous assistance from the whole multinational Soviet Union. Trainloads of building materials, equipment, machinery, foodstuffs, medical supplies, textbooks, clothing and other necessities arrived in the liberated cities one after another. Building and other workers and also architects came from Siberia, the Volga area, the Urals and elsewhere to help us. When we show Minsk to visitors we stress the big part which Soviet internationalism, that is the friendship among the peoples of our country, has played in its destiny.

The places in Minsk connected with revolutionary events are dear to the heart of every Byelorussian. We take special pride in showing them to tourists. For example, the memorial museum in the house where the First Congress of the Russian Social-Democratic Labour Party met in March 1898.

We invite tourists to our biggest industrial enterprises, such as the tractor plant, whose Byelorussian machines are exported to more than 80 countries, the domestic refrigerator factory, the watch factory (whose Luch models are also well known abroad) and the Progress Knitted Goods Factory. Here they see our people's living and working conditions, factory shops, overnight health centres, kindergartens and community centres. Tourists also visit educational establishments, sports schools, collective farms and holiday homes. Also, of course, they go to theatres and museums. Everywhere they go they meet and talk with people and see the Soviet way of life.

While in Minsk tourists can make side-trips to Glory Mound, a monument to the fighting men who freed Byelorussia from the nazi invaders, and to the Khatyn Memorial Complex, erected in honour of victims of the nazi occupation.

Tourists from abroad also visit the Byelorussian city of Brest. The Brest Fortress was one of the first places Hitler's forces attacked when they invaded the Soviet Union in June 1941. The whole world knows about the heroism of its defenders. The Brest Fortress has been honoured

Correspondent: More and more tourists from abroad come to Byelorussia every year. What can you tell our readers about the development of foreign tourism in our republic in recent years?

Poznyak: It is expanding rapidly. The volume of foreign tourism in 1971-1975 was 250 per cent greater than in the previous five years. It continues to grow fast. Last year it increased by more than 40 per cent as compared with 1976.

In replying to your first question I think I explained the growing interest in our republic. I will only add that Byelorussia is a lovely region. We do not have any sharp contrasts either in terrain, climate or nature's colours. The forests, lakes, rivers and meadows are all coloured in gentle, calm hues. Many tourists note that the hustle and bustle typical of big cities is absent in Minsk. Yet Minsk is undoubtedly a big city: it has an area of 190 square kilometres and a population of 1,273,000. It produces 27 per cent of Byelorussia's gross industrial output and has 14 higher educational establishments and more than 100 research institutions.

Correspondent: Could you tell our readers about the Cultural Centre for foreign tourists that was opened in Minsk last year?

Poznyak: The purpose of the Cultural Centre is to help tourists to learn more about Byelorussia, its eventful history, its unswerving desire for peace, its problems and joys, its successes and concerns. At the Cultural Centre tourists meet experts who can answer questions on any topic that interests them. The get-togethers take place in the conference hall of Intourist's Yubileynaya Hotel, where the tourists live, and as a rule they are question-and-answer sessions. Soviet feature films and newsreels are shown. All that is arranged in the daytime. In the evenings, concerts are given by Byelorussian performing groups and musicians. The Khoroshki Folk Dance Company is very popular; its members wear national costumes and perform folk songs and dances to the accompaniment of lyres, cymbals and other instruments. The Kupalinka Vocal Quartet sings wedding, harvest and other songs without any accompaniment, just the way they are sung among the people. Tourists visit the local conservatory of music and music school, and meet members of amateur talent groups. Many tourists come here for our annual Byelorussian Musical Autumn Festival.

Correspondent: What would you advise tourists to see first of all when they come to Byelorussia?

Poznyak: There is no question about it: Minsk. I think Minsk is a beautiful city because of its new character and its new appearance. It is a dynamic, fast-growing city, with building sites everywhere. Now Minsk is preparing for the 1980 Olympic Games, when it will be the venue of some of the soccer matches. The Vostok, Zelyony Lug and other new residential districts have been built up on a broad scale, with a view to the future. «Old» streets have been refurbished, and more trees and shrubs have been planted.

Minsk is a generous, hospitable city. You can easily see this for yourself when you walk along its streets, visit its parks or stroll along the bank of the Svisloch, and chat with the friendly, hospitable people, always happy to welcome visitors. For that matter, hospitality is a trait of the whole Byelorussian people.

Winter in the suburbs of Minsk.

Photo by S. Kritsky.

Our Republic as Seen by Foreigners

«For us, representatives of the country that has been living in peace for already 160 years it looks like wonder that all has been built in Minsk within a short period of time after its liberation from fascists. We have been touched to the bottom of our hearts by your cordial reception. When you visit such polyclinic as your polyclinic No. 19 you feel envy. As for its technical equipment your establishment surpasses what we have in Sweden. Probably it will take us many years before we have reached such a level. This fact is an evidence of the advantage of your system — the care for people. Man is in the centre of attention in the socialist society. Our system of public health has many good features, but we live in a capitalist society, and we do not have such attitude toward people.»

We got the most striking impression from our visit to Khatyn, the Brest Fortress and the Museum of the History of the Great Patriotic War. In the Soviet Union you can make such memorials, so when visiting them you are overwhelmed by a feeling which is not easy to convey or explain. I'll explain it this way: the Russian soldiers died for our peace as well, we shall never forget this; it is useful for us, Swedes, to know about the sufferings other peoples had gone through and about your creative labour at present».

Chairman of the Union of «Sweden—Soviet Union» Friendship Societies, Professor of Social Medicine Gunnar INGE.

Facts and Figures

○ The Byelorussian Republic has an area of 207,600 square kilometres in the west of the European part of the Soviet Union and is bordered on the west by Poland. It has a population of about 9,500,000, chiefly Byelorussians, Russians, Poles and Ukrainians. The capital is Minsk.

○ Byelorussia's key industries are engineering, instrument manufacture, petrochemicals, radio-electronics, mineral fertilisers, man-made fibres and other up-to-date sectors. Industrial output is now 190 times more than before the Great October Socialist Revolution of 1917 and nearly 25 times greater than in the pre-war year 1940. The economic potential of Byelorussia has doubled every seven years in recent decades.

○ Gross farm output in Byelorussia is now 250 per cent greater than in pre-revolutionary times.

ater than in pre-revolutionary times.

○ More than 800,000 highly qualified specialists are employed in the Byelorussian economy. This is four times as many as in the whole of pre-revolutionary Russia.

○ There are 171 college and university students per 10,000 of the population; 31,000 people are engaged in research work, among them 9,000 holders of Candidate or Doctor of Science degrees.

○ Byelorussia's publishing houses annually issue about 3,000 books and pamphlets in a total printing of over 30 million copies.

○ Byelorussia has 14 professional theatrical companies and about 50 amateur companies; there are 56 museums in the republic.

THE SLEEP OF THE INNOCENT

Although bears, badgers, and racoons all hibernate in winter, they are light sleepers. Noise drives bears out of their lairs, and racoons go out for a snack during thaws. Various other animals—hedgehogs, hamsters, dormice, jerboas, marmots, marmot badgers and bats—are so-

und sleepers. Among the hibernating species of fish are carp, crucians, river eels and tenches. Insects find shelter for their sleep in the upper layers of the soil, beneath fallen leaves, the trunks of fallen trees, and deserted burrows and hollows.

During hibernation all the metabolic processes are slowed down considerably.

ЭНЦЫКЛАПЕДЫІ Ў НАШЫМ ЖЫЦЦІ

У ліпені 1751 года ў духоўным жыцці Францыі адбылася падзея, якая на доўга прыкавала ўвагу ўсёй думачай Еўропы — у Парыжы ў выданні Лебрэтона выйшаў у свет першы том «Энцыклапедыі». Гэты выдатны помнік французскай асветніцкай думкі XVIII стагоддзя, які складаўся з 36 тамоў, друкаваўся на працягу амаль трох дзесяцігоддзяў — з 1751 па 1780 год. Яго поўная назва «Энцыклапедыя, або Тлумачальны слоўнік навук, мастацтваў і рамёстваў». На чале «Энцыклапедыі» стаў выдатны французскі філосаф-матэрыяліст Дэні Дзідро, які прыцягнуў да ўдзелу ў ёй вялікую колькасць прагрэсіўных вучоных і пісьменнікаў Францыі — Вальтэра, Мантэск'е, Русо, Гольбаха, Гельвецыя, Кандэра і інш.

І хоць настойлівыя спробы стварэння энцыклапедыі рабіліся яшчэ ў багату вучонымі — энцыклапедыстамі эпоху Адраджэння (а само слова з'явілася нават у антычным грамадстве), але, бады, толькі ў «Энцыклапедыі» Д. Дзідро яны атрымалі грунтоўную рэалізацыю. «Энцыклапедыя» Дзідро прывяла ў сістэму ўсю суму ведаў, набытых навукай да сярэдзіны XVIII стагоддзя. Але яшчэ большае значэнне «Энцыклапедыі» заключаецца ў тым, што яна павяла бескампрамісную барацьбу супраць феадалізму, абсалютызму і царквы, адыграўшы, такім чынам, як і іншыя працы французскіх асветнікаў, выдатную ролю ў ідэйнай падрыхтоўцы французскай буржуазнай рэвалюцыі 1789 года.

Агульнаеўрапейскі поспех «Энцыклапедыі» прывёў да таго, што ў Расіі, куды праніклі яе экзэмпляры, сталі выдавацца пераклады асобных артыкулаў «Энцыклапедыі» на рускую мову.

Камплекты «Энцыклапедыі» Дзідро меліся і на тэрыторыі Беларусі.

У нашай краіне масавае выданне энцыклапедыі (калі не лічыць энцыклапедычных слоўнікаў Бракаўза і Эфрона, а таксама Гранат) пачалося толькі пасля Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі. За гады Савецкай улады выйшлі ў свет тры выданні Вялікай Савецкай Энцыклапедыі. У іх знайшлі адлюстраванне асноўныя этапы руху нашай краіны па шляху да камунізму.

У першым выданні, пачатым у 1926 годзе, асвятлялася пабудова ў СССР асноў сацыялізму. Другое выданне (1949—1958) адлюстравала поспехі нашай краіны ў будаўніцтве развіцця сацыялістычнага грамадства. Нарэшце, трэцяе выданне ВСЭ, апошняе, 30-е том якога выйшаў напярэдадні 1979 года, з поўным правам можна назваць энцыклапедыяй развіцця сацыялістычнага грамадства.

У яе стварэнні прынялі ўдзел больш як 10 тысяч вучоных, дзяржаўных і грамадскіх дзеячаў, спецыялістаў усіх галін навукі, тэхнікі і культуры. Новае выданне ўтрымлівае каля 100 тысяч слоў-артыкулаў, ся-

род якіх больш як 20 тысяч біяграфій палітычных, дзяржаўных і ваенных дзеячаў, вучоных, пісьменнікаў, кампазітараў, акцёраў, музыкантаў і архітэктараў усіх часоў і народаў. Прычым, ВСЭ з'яўляецца першай у свеце энцыклапедыяй, дзе прадстаўлены біяграфіі рабочых і сялян — наватараў вытворчасці, ініцыятараў і пераможцаў сацыялістычнага спаборніцтва.

Новае выданне ВСЭ ўвабрала ў сябе самае каштоўнае, самае важнае, самае галоўнае з магістральнага руху чалавецтва па шляху сацыяльнага прагрэсу. Яно адлюстроўвае сучасны этап развіцця міжнароднага камуністычнага, рабочага і нацыянальна-вызваленчага руху, раскрывае найбольш актуальныя дасягненні прыродазнаўства і тэхнікі. Але найбольшую ўвагу ВСЭ адводзіць асвятленню сусветна-гістарычных поспехаў СССР і іншых краін сацыялістычнай садружнасці ў галіне эканомікі, палітыкі, навукі, культуры, выдатных дасягненняў народаў СССР за гады Савецкай улады, кіруючай і накіроўваючай дзейнасці КПСС у жыцці савецкага грамадства. Створаная на падставе марксізму-ленінізму, ВСЭ адкрыта прытрымліваецца класавога, партыйнага падыходу ў асвятленні падзей мінулага і сучаснага, бо камуністычная партыйнасць адэкватная навуковасці і не церпіць скажэння рэальных фактаў.

У сувязі з ростам адукаванасці і культуры савецкага народа, яго цягай да ведаў, да асветы цікавасць да энцыклапедычных выданняў у СССР пастаянна павышаецца. Калі першае выданне ВСЭ выйшла тыражом 60 тысяч экзэмпляраў, другое — 300 тысяч, то трэцяе выданне налічвала 630 тысяч экзэмпляраў. Падобнага тыражу не ведае практыка энцыклапедычных выданняў.

Вялікую цікавасць выклікала новае выданне ВСЭ і за рубяжом, аб чым сведчыць пераклад трэцяга выдання на шэраг замежных моў. У прыватнасці, у ЗША ў выдавецтве Макмілана выходзіць поўны тэкст ВСЭ. Ужо выдадзена 20 тамоў. Пачаты выпуск ВСЭ ў Грэцыі. Вядзецца работа па яе выданню ў Італіі і Іспаніі.

Акрамя таго, у нашай краіне за апошнія дзесяцігоддзі было выдадзена каля двух дзясяткаў галіновых энцыклапедыі, такіх як «Сельска-гаспадарчая энцыклапедыя», «Вялікая медыцынская энцыклапедыя», «Тэхнічная энцыклапедыя», «Кароткая літаратурная энцыклапедыя», «Філасофская энцыклапедыя» і іншыя, попыт на якія таксама пастаянна павышаецца.

Вялікая работа па стварэнню энцыклапедычных выданняў вядзецца і ў Савецкай Беларусі. Выдатнай падзеяй у духоўным жыцці БССР з'явілася выданне 12-томнай Беларускай Савецкай Энцыклапедыі (1969—1975), на старонках якой знайшлі адлюстраванне сусветна-гістарычных дасягненняў беларускага народа ў га-

ліне эканомікі, навукі, культуры, яго мінулае і сучаснае. Гэта бяспрыкладнае ў гісторыі Беларусі выданне, у стварэнні якога прынялі ўдзел больш за пяць тысяч аўтараў, змяшчае амаль 35 тысяч артыкулаў. Яго тыраж 25 тысяч экзэмпляраў. Заслужанай узнагародай яе стваральнікам было прысуджэнне ім Дзяржаўнай прэміі БССР у галіне навукі і тэхнікі за 1976 год.

— Аднак з выходам у свет БелСЭ праца па выпуску энцыклапедычных выданняў у нашай рэспубліцы не закончылася. — гаворыць адказны сакратар галоўнай рэдакцыі Беларускай Савецкай Энцыклапедыі Міхаіл Дубянецкі.

Завяршыўшы выпуск БелСЭ, энцыклапедысты Савецкай Беларусі вядуць інтэнсіўную работу над стварэннем энцыклапедычных слоўнікаў па самых розных галінах ведаў і практычнай дзейнасці. Так, напрыклад, у бліжэйшы час рыхтуюцца да выпуску слоўнікі «Меліярацыя», «Рабочыя прафесіі» і інш. У канцы 1978 года выйшаў з друку тыражом 60 тысяч экзэмпляраў аднатомны энцыклапедычны нарыс «Беларуская Савецкая Сацыялістычная Рэспубліка».

Аднак асноўным выданнем галоўнай рэдакцыі БелСЭ ў сучасны момант з'яўляецца чатырохтомная «Беларуская ССР. Кароткая энцыклапедыя», якая будзе выдадзена на беларускай і рускай мовах. Дарэчы, першы том ужо выйшаў з друку. Кожны том энцыклапедыі прысвечан пэўнай тэматыцы. Напрыклад, першы том — гэта палітычная гісторыя рэспублікі, заканадаўства і права; другі том — прырода і народная гаспадарка; трэці — прыродазнаўчыя навукі; чацвёрты — літаратура, мастацтва. У кожным томе пасля ўступных тэматычных нарысаў матэрыялы размешчаны ў алфавітным парадку.

Акрамя энцыклапедычнай літаратуры, галоўная рэдакцыя БелСЭ пачала таксама выпуск лінгвістычных слоўнікаў. Упершыню ў гісторыі беларускай лексікаграфіі выпускаецца шматтомны «Тлумачальны слоўнік беларускай мовы». Два тамы гэтага выдання ўжо выйшлі ў свет. К 1981 году выйдучы тры заключныя тамы. Услед за гэтым выданнем выйдучы ў свет розныя адна-двухмоўныя слоўнікі (руска-беларускі і інш.).

У планах галоўнай рэдакцыі БелСЭ на бліжэйшую перспектыву стаяць і такія цікавыя выданні, як «Энцыклапедычны слоўнік Янкі Купалы», прымеркаваны да 100-годдзя з дня нараджэння паэта, «Прырода Беларусі» ў 5 тамах і інш.

У рабоце над імі прымаюць удзел вучоныя, партыйныя і савецкія работнікі, спецыялісты народнай гаспадаркі, дзеячы культуры, мастацтва. Гэта сведчыць аб тым, што энцыклапедычныя выданні ў нас — усенародная справа, у яе поспеху зацікаўлена ўсё грамадства.

Вячаслаў ШАЛЬКЕВІЧ.

З захапленнем займаюцца чатырыста юных грамадзян Слуцка ў гарадской дзіцячай музычнай школе. На пяці аддзяленнях дзеці вучацца пятнаццаці спецыяльнасцям. Многія навучанцы выступаюць у канцэртах у складзе ансамбля баяністаў і аркестра народных інструментаў, хору хлопчыкаў і агульнашкольнага пеўчага калектыву, вакальна-інструментальнага ансамбля.
НА ЗДЫМКУ: выступаюць ансамбль баяністаў і хор хлопчыкаў
Фота В. ВІТЧАНКІ.

ІНДУСТРЫЯЛЬНАЕ ДОМАБУДАВАННЕ

ДАЗВАЛЯЕ ХУТКА ВЫРАШАЦЬ

ЖЫЛЛЁВУЮ ПРАБЛЕМУ

І НЕ ПЕРАШКАДЖАЕ ТВОРЧАСЦІ

ЯКІМ ШЛЯХАМ ПОЙДЗЕ САВЕЦКАЯ АРХІТЭКТУРА?

Часам можна пачуць такое меркаванне: цэнтр цяжару ў савецкай архітэктурцы, сапраўды масавай, якая аперыруе не асобнымі будынкамі, а сотнямі і тысячамі, перанесены ў плоскасць горада будаўніцтва, у плоскасць планіровачных рашэнняў, і таму для не так важна, як будучы выгляд самі будынкi. І ў гэтым асноўная прычына аднастайнасці, аднатыпнасці або падобнасці сучасных дамоў. Адсюль і тыпізацыя.

Значыць, уся справа ў тыпізацыі? Але хіба дойдзтва мінулых стагоддзяў не ведала тыпізацыі, хіба не выкарыстоўвалі архітэктары мінулых часоў паўторна тыя або іншыя спраектаваныя імі будынкi? Бо ў нечым галоўным, самым істотным збудаванні готы або класічнай архітэктурцы падобныя. Само паняцце «архітэктурны стыль» — сведчанне агульных і абагульненых мастацкіх рашэнняў. Дзякуючы яму мы імгненна вызначаем: вось готыка, а вось класіка!

У любым архітэктурным стылі мінулых стагоддзяў мы заўважым дыялектычную сувязь агульнага і індывідуальнага, іх узасцяжэнне. Гэтай дыялектычнай сувязі практычна няма, на наш погляд, у сучаснай тыпавай архітэктурцы, дзе ўсё загадзя абумоўлена: прадвызначана канструктыўная сістэма, архітэктурны тыпавага будынка, набылі сілу абавязковасці вышыня паверхні, размяшчэнне памяшканняў... Тут немагчымыя сотні і тысячы рыўячых, а тым больш немагчыма бясконцасць варыянтаў. Тыповы дом уяўляе сабой канструктыўную сістэму, жорстка замацаваную ва ўсіх сваіх «пунктах», і гэтая звязанасць не дазваляе ператварыцца ў вар'іруемую мастацкую сістэму. Значыць, далейшы лёс «знешнасці» жылога дома пастаўлены ў непасрэдна залежнасць ад таго, якім будзе далейшы лёс тыпізацыі жылля.

Што можна чакаць у бліжэйшы час, у бліжэйшыя два-тры дзесяцігоддзі?

Узнікшая калізія зусім не простая. З аднаго боку, трэба з усёпаўнамоўна падкрэсліць, што стандартызацыя і індустрыялізацыя будаўніцтва была і ёсць генеральная лінія развіцця савецкай масавай архітэктурцы, а тыпізацыя ўяўляе сабой найбольш эканамічна і хуткі спосаб рашэння ў архітэктурцы тых сацыяльных задач, якія садзейнічаюць паляпшэнню жыллёвых умоў мільянаў людзей (менш чым за адзін месяц у нас будзе такая колькасць жылля, якой дастаткова для горада з паўмільённым насельніцтвам). Значыць, адмаўляцца ад гэтага інструмента немагчыма, ва ўсялякім выпадку, да той пары, пакуль поўнаасцю і канчаткова не будзе вырашана ў СССР жыллёвая праблема. Гэты час блізкі, але ён яшчэ не надышоў.

Нельга не ўлічваць і той акалічнасці, што пры ўсіх сваіх недахопах тыпізацыя ў саюзе з мастацтвам планіроўкі, з мастацтвам ландшафтнай архітэктурцы зольна ствараць нешта прыгожае, цэлым, аб чым сведчыць вопыт будаўніцтва ў сталіцы Літоўскай ССР Вільнюсе і ў новых гарадах — Шаўчэнка, Наваі, Зеленаградзе, Тальяці, новасібірскім Акадэмагарадку.

З другога боку, усе мы адчуваем, што нават прыгожае ў жыцці (спрыяльныя ўмовы быту, сувязь архітэктурцы і прыроды, умелая групіроўка будынкаў...) не выратавае ад аднастайнасці форм саміх будынкаў. А паколькі формы гэтыя неаднаразова паўтараюцца, яны пачынаюць выклікаць пачуцці незадаволенасці і нават раздражнення.

Не толькі тэарэтычныя вывады, але і рэальны ход жыцця сведчаюць зрабіць прагноз: тыпізацыя не вечная і непазбежная саступіць месца больш сучаснай стадыі уніфікацыі.

Першай такой спробай з'явілася распрацоўка так званых блоксекцыяў, якія хутка заваявалі прызнанне.

Робіцца і наступны крок: ідзе работа над стварэннем Усесаюзнага каталога уніфікаваных будаўнічых вырабаў, і адразу ж смяем, што ідэя, закладзеная тут, сама па сабе грандыёзная. Грандыёзна таму, што зольна аб'яднаць прыцягненне прамысловага будаўніцтва да абагульненай, упарадкаванай, уніфікаванай творчасці і імкненне архітэктара тварыць свабодна, незалежна ад загадзя рэгламентаваных тыпаў будынкаў.

У літаратуры няма тыпавых раманаў, апавесцей, вершаў; няма ў жыццёвых тыпавых карцін, у музыцы — тыпавых опер і сімфоній... Тыпізацыя ж у архітэктурцы была і яшчэ з'яўляецца неабходным этапам у індустрыялізацыі савецкага жыллёвага будаўніцтва. З ёй звязаны многія поспехі ў хуткім вырашэнні сацыяльных задач. Але, зрабіўшы сваю справу, у будучым яна саступіць месца такім сродкам і спосабам тэхнічнага ўдасканалення будаўніцтва, якія не будуць стрымліваць мастацкую індывідуальнасць архітэктурцы, якая заўсёды была ўласцівая творчым мастацтвам.

Юрый ЯРАЛАУ,
сакратар праўлення Саюза архітэктараў
СССР, доктар архітэктурнай навукі

ПРЭМІІ ЧАСОПІСА «ДРУЖБА НАРОДОВ»

Рэдакцыйная калегія часопіса «Дружба народоў» прысудзіла прэміі за лепшыя працэнтныя творы, нарыс і нізку вершаў, за лепшы мастацкі пераклад і за лепшы артыкул аб праблемах развіцця шматнацыянальнай савецкай літаратуры, надрукаваныя на яго старонках летась.

Сярод іншых аўтараў прэміі прысуджаны народнаму пісьменніку БССР І. Мележу — за трэцюю кнігу «Палескай хронікі» — роман «Завеі, снежань» і мінскаму журналісту Я. Будзінасу за нарысы «Па ўласнай канструкцыі» і «З Бядулем па Эстонію».

ЧЭМПІЯНАТ РЭКОРДАЎ

Дзевяты зімні чэмпіятат СССР па лёгкай атлетыцы не дарма называлі чэмпіянатам надзеі. Больш як 650 мацнейшых спартсменаў краіны прыехалі ў сталіцу Беларусі, каб прыняць удзел у спаборніцтвах.

Рэкорды... Яны — упрыгожанне кожнага турніра. Бадай, ніводнае першынство краіны па лёгкай атлетыцы не абыходзіцца без рэкордаў. Не быў выключэннем і сёлетні чэмпіятат.

17 метраў 18 сантыметраў — такое вышэйшае дасягненне ў трайным скачку для закрытых памяшканняў устаноў у кваліфікацыйных спаборніцтвах майстар спорту міжнароднага класа 20-гадова студэнт з Мінска Генадзь Валюкевіч. Ён перавысіў на 2 сантыметры ранейшы рэкорд алімпійскага чэмпіёна Віктара Санеева, устаноўлены ў 1976 годзе. Усе агенцтвы свету ў той жа вечар разнеслі па планеце вестку аб рэкордзе. У апошні дзень чэмпіяната, на гэты раз у асноўных спаборніцтвах, Валюкевіч унёс новыя карэктывы ў сваё дасягненне, перавысіўшы яго яшчэ на 11 сантыметраў.

Прыклад мінчаніна нібыта падштурхнуў і астатніх удзельнікаў чэмпіяната. Вострая барацьба разгарэлася сярод спартсменаў на сярэдніх дыстанцыях і на дыстанцыі 1 500 метраў. Цікава, што і ў мужчын і ў жанчын сапраўд-

нымі парушалінікамі спакою сталі беларускія бегуны. Уладальніца вышэйшага дасягнення БССР Раіса Смяхнова сёлета палепшыла вышэйшае дасягненне рэспублікі на дыстанцыі 800 метраў, а літаральна днямі выйграла спаборніцтвы на Кубак СССР у Вільнюсе.

Дакладна такім жа «раздражняльнікам» для бегуноў на 1 500 метраў стаў сельскі спартсмен з каманды БССР Міхаіл Старавойтаў. Час, з якім ён выйграў свой адзіночны забег, паслужыў арыенцірам для мацнейшых. У апошнім забегу яны павялі барацьбу за скорасць. Вынік Старавойтава застаўся ганаровым шостым.

Высокую скорасць на двухсотметровай дарожцы Палаца развілі ўдзельнікі спаборніцтваў па спартыўнай хадыбе на 10 кіламетраў. Амаль усю дыстанцыю ў лідзіруючай групе знаходзіўся беларускі спартсмен Пётр Пачанчук, сярэбраны прызёр чэмпіяната Еўропы. А яго таварыш па зборнай рэспублікі Мікалай Мацвееў падключыўся да лідэраў ужо ў канцы дыстанцыі. Тым не менш яму ўдалося абысці Пачанчука на фінішы. У выніку нашы хадакі

заваявалі сярэбраную і бронзавую ўзнагароды.

А калі чарговы чэмпіятат у Мінску адлічваў свае апошнія гадзіны, на бегавых дарожках Палаца лёгкай атлетыкі беларускія спартсмены, якія, дарэчы, выдатна выступілі на гэтых адказных спаборніцтвах, здабылі яшчэ дзве ўзнагароды вышэйшай пробы. Мінскі арміец Аляксандр Фядоткін перамог на трохкіламетровай дыстанцыі. А адзін з лепшых лёгкаатлетаў рэспублікі дынамавец Віктар Мяснікоў першынстваваў у бегу на 110 метраў з бар'ерамі. Гэта быў чацвёрты залаты медаль В. Мяснікова на зімовых чэмпіянатах краіны.

...Адзін за адным падымаліся на п'едэстал гонару пераможцы і прызёры, дорачы шчодрыя ўсмішкі мінскім глядачам — знак удзячнасці за цёплы прыём, падтрымку і аб'ектыўнасць. Развітаючыся з гасціннай сталіцай Беларусі, яны ў думках былі ўжо ў Вене, дзе ім давядзецца абараняць гонар савецкага спорту на чарговым зімовым першынстве Еўропы.

НА ЗДЫМКАХ: спартсмены А. ФЯДОТКІН і Г. ВАЛЮКЕВІЧ.

ЗИМА Ў БАТАНІЧНЫМ САДЗЕ

У Беларусі даўно не было такіх моцных маразоў. У перавагаднія і навагоднія дні, затым у сярэдзіне лютага слупок тэрмометра апускаўся да 30 градусаў і нават ніжэй. І снежнаваліла, як кажучы, па пояс.

Пушыстым белым пакрываюць ухутан Цэнтральны батанічны сад АН БССР. Такая зіма не страшная прадстаўнікам мясцовай флоры — дрэвам і кустам. Урадженцы нашых лясоў — сосны і елкі, бярозы і клёны, дубы і ясені, ядловец, рабіна, лясныя і не такое бачылі!

Добра пераносіць тутэйшы клімат і многія прышэльцы Паўночнай Амерыкі, Далёкага Усходу, Сярэдняй Азіі, Сібіры, Крыма і Каўказа. Пад снежнымі шапкамі ў садзе зелянеюць елкі канадская і калючая, сосны веймутова, Банкса і Мурэя, стоўніцы сібірская, японская і еўрапейская, піхты, дугласія, тую Гольмі раскідзістымі кронамі прасвечваюцца арэх маньчжунскі, чаромха Маака, аксаміт амурскі, акацыя белая, клён сарбрысты і многія іншыя экзоты.

Усе яны цяпляцца тутэйшы клімат і многія прышэльцы Паўночнай Амерыкі, Далёкага Усходу, Сярэдняй Азіі, Сібіры, Крыма і Каўказа.

Цеплалюбівыя гасці з гарачых трапічных і субтрапічных краін — пальмы, бамбукі, бананы, кактусы, папаратнікі, масліны, магноліі, азаліі, кіпарысы растуць і развіваюцца ў цёплых аранжарэях. Яны скрозь шкло «аглядаюць» зімовы пейзаж і не падзяраюць пра холад.

У Батанічным садзе знаходзяць прытулак многія птушкі і дзікія жывёлы. Чародкі варон і галак злятаюцца сюды па чарах для начнога адпачынку. Яны буйнымі чорнымі грудзямі павісаюць на высокіх дрэвах таполевай алеі і раскачкаюцца на іх усю доўгую зімовую ноч. Нават белыя курапаткі прабіраюцца ў сад, каб схаватца пад калматымі лапкамі піхты і елкі.

Шмат слядоўкаў на пушыстым снезе пакідаюць вавёркі. Яны хутка перабягаюць ад дрэва да дрэва, стараючыся наблізіцца да людзей, каб атрымаць які-небудзь ласунак. Але зімой для масавага наведвання закрыты. Супрацоўнікі пакармліваюць звяркоў і птушак, якія жывуць тут. Яны змайравалі і ўстанавілі кармушкі, дзе пастаянна частуюцца сінішчыглы, снегіры і пранырлівыя жававыя верабі.

Ну, а лебедзям і дзікім качкам давядзецца выдзеліць асобны «кватэру». Яны размешчаны ў цёплым памяшканні з басейнам і ўсю зіму жывуць, «прыпяваючы».

П. ПЯТРОУСКІ

Снежная баталія.

Фотаэцюд П. НАВАТАРАВА

МУЗЫКА ЗАЛЕССЯ

Неяк у выставачнай зале мінскага Палаца мастацтва трапіла мне на вочы карціна М. Селещучка «Наведванне маёнтка Агінскага ў Залессі». Яна адразу прыцягнула маю ўвагу, прымусліла пільна ўгледзецца ў кожную дэталю, нібы ў твар некалі знаёмага чалавека. Карціна ўсхвалявала і выклікала жаданне самой паехаць туды, дзе жыў вядомы кампазітар.

Так ужо здарылася, што апынулася я ў чудовых залескіх мясцінах у кепскае надвор'е. Але і ў душы, і вакол была музыка. Сумныя і чараўнічыя гукі незабыўнай з дзяцінства мелодыі напаўнялі мяне, і такім зразумелым, блізікім здаваўся чалавек, які стварыў гэтую музыку...

Хаця Міхал Агінскі нарадзіўся і не ў Залессі (яго родная вёска — Гузава, што на Мастоў-

шчыне), але ён правёў тут значную частку свайго жыцця. Тут ён пісаў. З-пад яго пяра маленькімі птушкамі-завітушкамі зляталі гарэзлівыя полькі, пякучыя мазуркі, шчымліва-сумныя вальсы і паланезы.

Часта летнімі вечарамі сяляне навакольных вёсак бачылі кампазітара ў альтанцы ля сажалкі. Ён у задуменні слухаў журботныя дзявочыя песні, якія даносіліся з другога берага Драі. Міхал Агінскі не надаваў сваім заняткам музыкі асаблівага значэння, яго больш займала палітычная дзейнасць. Але час вырашыў па-свойму. Сёння ён больш вядомы як аўтар славутага паланеза «Развітанне з радзімай». Твор быў напісаны на чужыне, калі душу вярэдзіла туга па родных мясцінах, а вусны нашэптвалі словы матчынай мовы, сялянскіх

песень. Заўсёды, чуючы гэту мелодыю, працягую сумным роздумам і ўспамінамі, уяўляеш беспрытульнага музыку, які вымушаны жыць на чужыне.

Вярнуўшыся на радзіму ў Залессе, Агінскі працягваў свае заняткі музыкай, займаўся палітычнай дзейнасцю. А потым зноў вымушаны быў пакінуць родны край і да скону заставацца на чужыне.

...Яшчэ здалёк, амаль ад самай шашы Мінск — Вільнюс пачынаецца ліпавая алея, пасаджаная Агінскім і яго продкамі. Гэтыя векавыя дрэвы, напэўна, памятаюць грукат яго вазка, калі стомлены Міхал вяртаўся з гасцей або з няспешных прагулак ў навакольных вёскі. Алея прыводзіць да вялікага белакаменнага палаца з калонамі. Вясной ён патанае ў буйной квецені бэзу, чаромхі і язіну. Парк цяпер буйна разросся, паміж дрэў пятляюць сцежкі.

Захаваўся ў парку і вялізны камень-валун з надпісам «Ценям Касцюшкі». Кажучы, што гады са два назад адзін мясцовы жыхар знайшоў яшчэ адзін камень з высечанымі словамі на лацінскай мове. Надпіс пераклаў так: «Настаўніку ад удзячнага вучня». Хто і каму выказвае ўдзячнасць, дакладна пакуль невядома. Але хутчэй за ўсё, гэта неяк звязана з гаспадаром маёнтка — Агінскім.

Вось і скончылася маё падарожжа ў Залессе. Надвор'е зусім сапсавалася. Працяжна скрыпяць стогодовыя дрэвы, і ў іх сумнай жальбе мне чуецца маркотныя гукі паланеза.

А. ЛЫСЕНКА.

НА ЗДЫМКУ: былы маёнтка М. Агінскага ў Залессі.

«БЛАКІТНЫ ПАТРУЛЬ»

Больш як 70 атрадаў «блакітнага патруля» (так называюць добраахвотнікі, аматары прыроды) праводзяць нарысную работу па ахове рыбных запасаў у рэках і вадаёмах Гродзенскай вобласці. Летась навучэнцы Слонімскай дзіцячай спартыўнай школы пракапалі каля 250 метраў злучальнага канала ад штучнага нерасцілішча да ракі Нёман, чым дапамаглі выратаваць соты тысячы маладых лясца. За гэта маладыя энтузіясты прамінаваны.

Шмат добрых спраў на ліку «блакітных патрулёў» Брунскай школы Гродзенскага, Воллаўскай школы Ваўкавыскага раёнаў. Цяпер усе яны ўдзельнічаюць у выратаванні рыбных ройцаў палонікі ў панкрытых ільдом вадаёмах.

ПТУШКІ-ВІРТУОЗЫ

Амялушка — расфарбаваную птушку з чубком на галаве у народзе завуць пеўнікам. Гэтыя паўночныя гасці прылічваюць у нашы месцы на зіму з таўжных лясцоў. Усіх здзіўляе апетыт. Налаціць чародка на рабіну — і пайшло баяванне. Не панічваюць дрэва да таго часу, пакуль не з'ядуць усе яго. Амялушка — гэта не разборлівыя снегіры, якія харчуюцца толькі насеннем плодовых дрэў і кустоў. У неўраджайныя гады яны кормяцца пупышкамі дрэў.

У другой палавіне дня пасля сытнага абеду амялушкі ўставаюць на макаўкі высокіх дрэў — перадыкнуць. Тут яны сам пераклікаюцца слабымі меладыйнымі псэвістамі. Увечары ж зноў наладжваюцца нашэсці на ягаднікі.

Цікава назіраць, як граюцца яны ў моцную зімнюю сцяну. Некалькі птушак ганяюцца адна за адной, хутка лавіруюць паміж галінкамі. Скорасць палёту пры гэтым проста невероятная. Але ні разу не даводзілася бачыць, каб хоць адна з іх шак зачэпала крылом галінку. Зайздросная віртуознасць!

РЕДАКЦЫЯНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

МІНСК-ГСП, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44.
ТЭЛЕФОНЫ: 33-01-97, 33-02-80, 33-03-15, 33-16-56, 33-07-82.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня выдавецтва ЦК КП Беларусі.
Зак. 305

